

Un guerrer sense ofici

Els seus admiradors el comparen amb John Wayne. Metre noranta d'alçada, còrpora impressionant, faccions endurides pel sol, la mirada —sovint oculta per unes ulleres fosques— sempre atenta a l'horitzó.

També, no podia faltar, bon bevedor de whisky. A la presó de Carranza, on compleix condemna per la seva participació en el colp d'estat del 23 de febrer de 1981, s'ha guanyat l'admiració dels oficials per la seva forma física. Setanta-quatre anys i vuit quilòmetres diaris de recorregut. Però les semblances amb l'actor americà no són només epidèrmiques. Hi són també en el paper que els ha tocat representar. Wayne com a caçador implacable d'indis i vietnamites, sempre a punt per salvar la pàtria. Si Wayne, en algun dels seus films, s'haguera vist obligat a respondre dels seus actes, segur que hauria contestat —amb la cara ben alta— que actuava segons ideals i conviccions profundes. I una vegada afirmat que no existeix al món el tribunal que el pugui jutjar, s'hauria quedat tan ample.

Jaime Milans del Bosch y Ussia té el mateix posat d'honorabilitat ofesa cada vegada que algú li demana per allò que va fer aquell 23 de febrer, quan els tancs de la III Regió Militar ompliren de terror la nit valenciana. Contesta que la seva va ser l'última temptativa per evitar la desintegració d'Espanya, que va obrir en defensa de la corona i que ho tornaria a fer si convingués. Pel que fa als valencians, té la consciència prou tranquil·la: «el poble valencià —explica— sortí al carrer a celebrar-ho i regalà entrepans als militars insurrectes». El seu convenciment augmenta quan recorda que va ser nomenat Fallero Mayor per una falla valenciana. És, dels trenta-dos militars processats

El Tribunal Suprem ha denegat la petició de l'ex-tinent general Jaime Milans del Bosch, encausat pel colp d'estat del 23-F. Haurà estat la darrera oportunitat del vell guerrer per posar una fi honorable a l'història de la seva nissaga.

R. Aymerich

Milans del Bosch, tot un John Wayne de secà.

per l'intent de colp d'estat, l'únic que s'ha negat a demanar l'indult. Fer-ho significaria reconèixer la seva equivocació. Això, explica, no ho pot fer una persona d'honor.

Aquesta demostració de dignitat no haurà servit, però, a Jaime Milans del Bosch per tornar a vestir de militar. El passat 25 d'abril, la sala segona del Tri-

bunal Suprem rebutjava la seva petició. L'octubre del 1987, el Consell Suprem de Justícia Militar revisava les penes dels encausats del 23-F emparant-se en la modificació del Codi Penal Militar. Això deixava la condemna de l'ex-tinent general en 26 anys. Però no implicava la seva reintegració a l'exèrcit. Ha estat, probablement, la darrera oportunitat per evitar el trist final del que es qualifica com una de les carreres més prestigioses de l'exèrcit espanyol. I també, l'epileg no desitjat d'una nissaga de guerrers —aquest és potser el terme que més els escau—, sempre presents en les gestes militars espanyoles des del segle XIX. En el context d'un exèrcit que avança cap a la modernització i la integració atlantista, el cognom Milans del Bosch sona ja a ranci. No tant per la passió que ha demostrat la família pels *pronunciamientos* com per la posterior actuació dels hereus de la nissaga. Del fill, el capità Milans, arrestat nombroses vegades pel seus escàndols en públic, fins als nebots, Alfonsito i Santiago, implicats en actuacions violentes de l'extrema dreta a Valladolid.

No sempre ha estat així, és clar. La saga Milans del Bosch té els seus orígens a Sant Vicenç de Llanerres, a la comarca del Maresme. Una família de terratinents que salta a la glòria quan el cap de la casa, Francesc Milans del Bosch, esdevé celebrat cabdill de la resistència contra el francès, el 1808. En aquells temps de fam i desconcert, de bandositats i guerrilles, el xicot mostrà un especial art per a la guerra —victòries d'Hostalric i Sabadell—, raó per la qual és nomenat general. La voluntat absolutista que Ferran VII mostra una vegada travessa la Jonquera i els privilegis que atorga a la vella noblesa militar —en

detriment d'aquells que més s'havien significat en la lluita contra els francesos— fan que molts d'aquests nous generals s'apunten al bàndol liberal. Milans del Bosch en serà gairebé el primer: el trobem ja en l'aixecament del general Lacy el 1817. Fracassada l'acció, escaparà a França. Però tornarà més tard per lluitar contra els reialistes de la Regència d'Urgell o per impedir l'avanç dels 100.000 fills de Sant Lluís durant el trienni liberal.

L'agitada biografia de l'home serveix de presentació per a un cognom que mai més no ha d'abandonar el panorama militar espanyol. El fill de Francesc, Llorenç, serà també un destacat general constitucionalista, martellet implacable de carlins i col·laborador directe de Prim, al qual ajudarà en l'esclafament d'Espartero. Durant el govern provisional esdevindrà governador general de Castilla la Nueva i acabarà per ocupar càrrecs importants en el govern d'Amadeu de Savoia i en la I República. Serà l'últim liberal de la família que, sense abandonar els lligams que la mantenen amb el casal d'origen, fan ja vida a la cort madrilenya. A partir d'aquest moment, la ideologia dels Milans del Bosch —com la de la majoria de militars del país als

tombants del segle XX— prendrà una coloració reaccionària.

L'exemple més celebrat d'aquest tarranà el dona Joaquim, nebot de Llorenç. A diferència d'aquest, la seva no és la passió cinegètica sinó una voluntat decidida per intervenir en afers de cultura. Es farà una carrera brillant lluitant a Melilla i les Filipines, serà ascendit general de divisió a l'Àfrica per ser nomenat, finalment, capità general de Catalunya entre 1918 i 1920. Esclafarà sense massa contemplacions la forta onada de vagues que assetja l'economia barcelonina en aquells anys —a la qual és vinculat— i acabarà per esdevenir entusiasta de la causa de Primo de Rivera. Durant tota la dictadura primoriverista actuarà com a cap del govern militar barceloní. La seva serà una mostra d'afecte a la terra a la qual se sent lligat. Tancarà revistes i centres culturals com ara, l'Orfeó Català. Però encara es cobrirà de glòria en clausurar el camp del Barça o prohibint les activitats dels centres d'excursionisme. Morirà el 1936, sis anys després de la seva destitució.

Amb aquests antecedents no hauria de sorprendre'ns de trobar Jaime Milans del Bosch y Ussia —el nostre protagonista— com a cadet a l'Alcá-

zar de Toledo en ple esclat de la guerra civil. Després de proclamar «El Alcázar no se rinde» i sortir-ne indemne, lluitarà en el bàndol franquista com a cap de la legió. Acabada la guerra, s'allista voluntari a la División Azul, on el fred i el comunisme li provocaran més d'una ferida en combat. De nou a casa, aconseguirà un munt de medalles i alternarà el comandament de les principals unitats operatives de l'exèrcit —com l'Acorazada Brunete— amb la representació diplomàtica. Serà, explica al seu expedient, agregat militar a les ambaixades de Xile, Uruguai, Paraguai i Argentina.

La resta ja és prou coneguda de tots. A les darreries del govern Suárez, Milans del Bosch s'havia transmutat ja en un conspirador nat. Havia format part del consell d'administració del diari *El Alcazar*, al qual havia subscrit tots els regiments de la DAC. Havia convertit la geografia valenciana en marc de tempestuoses reunions. El vell guerrier està cansat, tan sols li queda la memòria. I somriu potser en recordar aquelles maniobres de la DAC en què engegà al rei: «Majestad, si me tomo un cubata más, saco los tanques a la calle». Tal com ho hauria fet John Wayne. □

RIALTO

S A L A R I A L T O

1.ª TEMPORADA 1988

HISTÒRIA DEL VIRTUÓS CAVALLER

MIRAM LO BLANC

DE
JOSEP M. BENET I JORNET
DIRECCIÓ
PAWEL ROUBA

Basada en l'obra de Joanot Martorell
i Martí Joan de Galba

CENTRE DRAMÀTIC
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

CENTRE DRAMÀTIC
GENERALITAT VALENCIANA
Direcció: Antoni i Diaz Zamora

CENTRALITAT VALENCIANA
C. CRISTÓBAL COLÓN, 100
I V A E C M

HORARIS

Dimarts, Dimecres, 19.00 h.

Dijous i Diumenge: 22.30 h.

Divendres i Diumenge: 22.30 h.